

Received-Makale Geliş Tarihi 20.04.2024
Published-Yayınlanma Tarihi 30.06.2024
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 11(108), 1189-1195

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.12603385

Doç. Dr. Tuba Şengül Bircan
<https://orcid.org/0000-0001-7496-3545>
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/054xkpr46>

Öğretmenlikte Yetkinlik Düzeyi Sorgusu: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları Teaching Competency Level Inquiry: Social Studies Teacher Candidates

ÖZET

Bir ülkenin eğitim kalitesinin öğretmen kadrosunun kalitesi ile orantılı olduğunu bilerek, öğretmen adaylarının eğitimine önem vermek gereklidir. Öğretmenlerin niteliklerinde idealizmlerinin etkisini yok saymak mümkün değildir. Bu idealizmin açığa çıkmasını sağlayacak olan öğretmenlerin kendi mesleki yeterliklerine ilişkin geliştirdikleri inançlarıdır. “İyi bir öğretmen olabilecek miyim?” sorusuyla öğretmen adayları mesleki yeterliklerini sorgulamakta, verecekleri cevaplar nitelikli öğretmenlik yolunu açmakta ya da kapamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlikte yetkinlik düzeyinin ne olduğunu anlamayı amaçlayan bu çalışma; nitelikli sosyal bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilmesi adına bir sorgulama içerir. Nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören 192 Sosyal bilgiler öğretmen adayıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında Baloğlu ve Karadağ (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan “Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada betimsel istatistik yöntemlerinden frekans, yüzde ve aritmetik ortalama hesaplanmış, gruplar arası farkın incelenmesi için t testi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenin yönlendiriciliği, davranış yönetimi, motive edebilme, öğretim becerisi ve ölçme-değerlendirme alt boyutlarında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlikte yetkinlik düzeyi orta üstü olarak tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen yetkinlik düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleriyle ilişkisinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yetkinlik, yeterlik, mesleki tutum.

ABSTRACT

Knowing that the quality of education in a country is proportional to the quality of its teaching staff, it is necessary to attach importance to the education of teacher candidates. It is not possible to ignore the impact of teachers' idealism on their qualifications. Another point that will reveal this idealism is the beliefs that teachers develop regarding their own professional competence. “Will I be a good teacher?” With this question, prospective teachers question their professional competencies, and the answers they give either open or close the path to qualified teaching. This study aims to understand the teaching competence level of social studies teacher candidates; It includes an inquiry into the training of qualified social studies teachers. The study was conducted with 192 Social Studies teacher candidates studying at Gazi University Faculty of Education with a descriptive survey design, one of the quantitative research methods. "Ohio Teacher Competency Scale" adapted to Turkish by Baloğlu and Karadağ (2008) was used to collect research data. In the research, frequency, percentage and arithmetic mean were calculated from descriptive statistical methods, and t test was conducted to examine the difference between groups. According to the research results; The teaching competence level of social studies teacher candidates was determined to be above average in the sub-dimensions of teacher guidance, behavior management, motivating, teaching skills and measurement-evaluation. It was observed that there was no significant difference in the relationship between social studies teacher candidates' teacher competency levels and gender and grade level variables.

Keywords: Competency, competence, professional attitude.

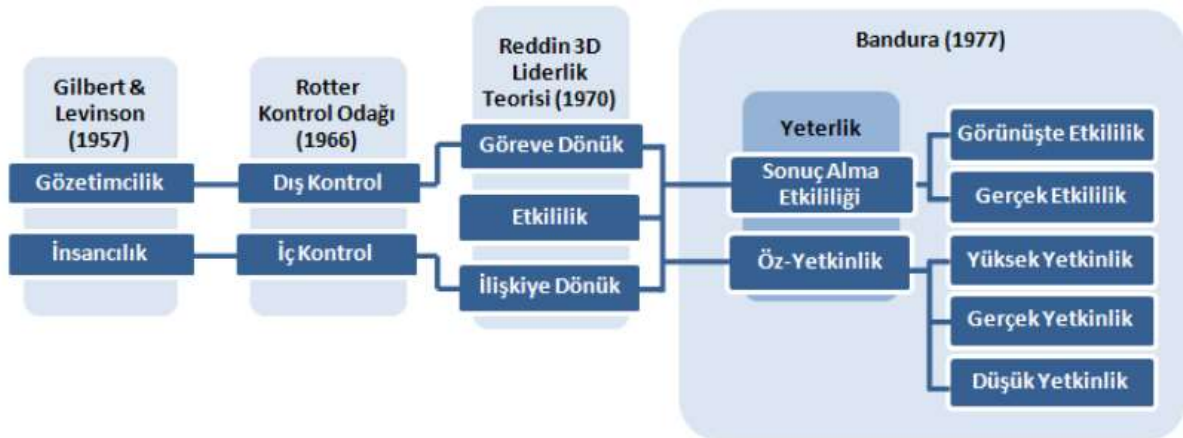
1. GİRİŞ

Eğitim, bireyin yeteneklerini kendi ihtiyaçları ve toplumun amaçları doğrultusunda geliştirmesini sağlayan, bunu yaparken de pek çok yöntem ve uygulamaları kullanan bir öğrenme işidir (Kayıran, 1998). Geçmişten günümüze nitelikli bireyler yetiştirme eğitimin amacı olmuştur (Aydemir ve Çam, 2015; Elvan ve Mutlubaş, 2020; Göçen ve Kabaran, 2013; Güven ve Ersoy, 2007; Karahan, 2008; Oçan, vd., 2024; Ünsal ve Gökdaş, 2020). Eğitimde başarılı olmanın yolu, amaca ortak olan herkesin ve her şeyin niteliğiyle doğrudan ilişkilidir. Bu ortaklıkta ana figür hiç kuşkusuz, öğretmendir ve öğretmenlik özel uzmanlık gerektiren bir meslektir (Altan ve Özmusul, 2022). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde; "Öğretmenlik mesleği, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" tanımıyla açıklanmıştır. Tanıma göre, öğretmenlik bir uzmanlık mesleği gibi görülse de yıllar içinde oluşan meslek algısı bu yönde gelişmemiştir. 2004 yılında yayınlanan kanunun birinci maddesinde öğretmenlik mesleği adaylık döneminden sonra üç kariyer basamağına (öğretmen-uzman öğretmen-başöğretmen) ayrılmış ancak anayasaya aykırılık iddiasıyla açılan dava sonucunda bu düzenleme kaldırılmıştır. 14/02/2022 tarihinde yayınlanan "Öğretmenlik Meslek Kanunu" nun yürürlüğe girmesiyle 1739 sayılı kanunun 43. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yeni, kanunla öğretmenler (aday öğretmen, öğretmen, uzman öğretmen, başöğretmen) dört kariyer basamağına ayrılmıştır. Kanuna göre, öğretmenler on yılı doldurdularında uzman öğretmen, 20 yılı doldurdularında başöğretmen olabilecektir. Tabii bu durumun hayata geçebilmesi için öğretmenlerin ilgili yıllarda açılan sınavlara girmeleri ve başarı puanı almalarıyla (en az 70 puan) bu kariyer basamaklarına yükselmeleri planlanmıştır.

Kariyer basamakları, öğretmenlerin kendilerini sürekli geliştirmesi ve mesleğin niteliklerinin artırılması adına bir adım olarak görülebilir. Çünkü öğretimin niteliği, öğretmenlerin; öğretmenlerin niteliği ise öğrencilerin niteliği ile yakından ilişkilidir. Öğretmen nitelikleri, okulların ve öğrencilerin başarısında önemli bir değişkendir. Öğretmen niteliği dendiğinde bir öğretmende bulunması gereken özellikler anlaşılabilir ve bunlar da basitçe alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi olmak üzere üç kategoride ifade edilmektedir. Öğretmen nitelikleri, böyle özetlense de değişen şartlar ve teknoloji, öğretmen niteliklerini de etkilemiş, onlarda da değişim ve gelişim kaçınılmaz olmuştur. Öğretmenlerin yaşamın bu şartlarına uygun, istenilen niteliklerde yetiştirilmesi için araştırma ve geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. "Nitelikli öğretmeni nasıl yetiştirmeliyiz?" ise her dönemin eskimeyen sorusu olmaya devam etmektedir.

Bir ülkenin eğitim kalitesinin, öğretmen kadrosunun kalitesi ile orantılı olduğunu inkâr etmek mümkün değildir. Öğretmenlerin kaliteli yetiştirilmesinin yanı sıra çalışkan olmaları, idealist olmaları ve yaşam boyu öğrenme idealini benimsemiş olmaları gerekmektedir. Ülke eğitiminin kendisine emanet edildiğinin bilincinde olmaları da önemlidir. Öğretmenlerin içindeki idealizmin açığa çıkmasını sağlayacak bir nokta da hiç şüphesiz kendilerinin mesleki yeterliklerine ilişkin geliştirdikleri inançlarıdır.

Bandura (1977), sosyal öğrenme kuramı ve öz-yeterlilik ile öğretmen yetkinliğinin temellerini atmıştır. O, kontrol odağı (Rotter, 1966) ve liderlik (Reddin, 1971) alanındaki etkililik yaklaşımını öğretmen yetkinliğine uyarlayarak bu kuramların birleşiminden "Öz-yeterlilik" çalışmasını 1977 yılında yayımlamıştır.

Şekil 1. Öğretmen Yetkinliğinin Tarihsel Gelişimi (Baloğlu ve Karadağ, 2008)

Şekil 1’de görüleceği gibi Bandura, bireylerin yeterliklerinin sonuç alma etkinliği ve öz-yetkinlik olmak üzere iki yapıdan oluştuğunu vurgulamaktadır. Bir zorluğu aşarken, bir problemi çözerken bireyin kendi beceri ve yeterliklerine olan inancı, öz-yetkinliği ifade etmektedir. Ona göre yetkinlik, kişinin bir durumun üstesinden gelme ve bir işi gerçekleştirebilme kabiliyeti konusunda gerekli olan fiilleri ne kadar iyi yapabildiğine ilişkin inançlarının toplamıdır. Yetkinlik, sahip olunan inanç ve özellikleri ifade eden bir kavramdır. Ayrıca yetkinlik (Sağır, 2006), yetenek kazanma sürecinde motivasyonun inançlar, değerler ve ilgilerle harmanlanması olarak da ifade edilmektedir. Öğretmen yetkinliği, öğretmenin öğrenci performansını etkilemede kendi kapasitesine olan inancı olarak tanımlanmaktadır (Berman Ve McLaughing, 1977). Yeterlik bir işteki başarı için belirlenen ölçütler iken yetkinlik bunlara sahip olma düzeyidir.

Bandura’ya (1998) göre insanlar, yaşamları boyunca eylemlerini başkalarının eylemleriyle kıyaslayarak kendi yetkinliklerini değerlendirmektedir. Bir konuda beceri sahibi olduğuna inanan bir birey bu durum gerçek olmasada olumlu bir öz-yetkinlik duygusu yaşayabilir. Bandura, algılanan öz-yetkinliği yüksek olan bireylerin çevrelerini daha fazla kontrol edebildiğini ve karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilmede de daha başarılı olduğunu ifade etmektedir. Bu durum liderlik ve yönetim açısından oldukça kişinin potansiyelini arttırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlerin güçlü bir öz-yetkinlik inancına sahip olmalarının mesleki niteliklerini yükselteceği düşünülebilir. Öğretmenlerin öz-yetkinlik inançlarının gelişimi, meslek öncesi eğitim sürecinde gelişmeye başlamaktadır. “İyi bir öğretmen olabilecek miyim?” sorusuna verilen cevaplar, öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. İşte tam bu noktada, öğretmen adaylarının nitelikli öğretmenler olmaya da aday oldukları farkedilmeli ve onları destekleyecek motivasyon sağlanmalıdır.

Öğretmen yetiştirme aşamasında gerçekleştirilen doğru müdahaleler, geleceğin nitelikli öğretmenlerinin bütünsel bir gelişimi tamamlamış olarak sahaya dağılmasını sağlayacaktır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlikte yetkinlik düzeyinin ne olduğunu anlamayı amaçlayan bu çalışmada araştırma alt amaçları şöyledir:

- 1-Öğretmen adaylarının ölçeğe katılımları hangi düzeydedir?
- 2-Öğretmen adaylarının öğretmen yetkinlik puanı, ölçeğe göre hangi puan aralığında toplanmıştır?
- 3-Öğretmen adaylarının öğretmen yetkinlik düzeyleri cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlikte yetkinlik düzeylerinin incelendiği çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte olmuş veya hâlen devam eden bir olayı, olduğu şekilde betimlemeyi ve tanımlamayı amaçlamaktadır (Karasar, 2009).

2.2. Araştırma Grubu

Çalışma, 2021-2023 eğitim-öğretim yılları arasında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören 192 Sosyal bilgiler öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun %53 kadın, %47’si erkek; %48’i 3.sınıf, %52’si ise 4.sınıf öğrencisidir. Konu amacına uygun olduğu düşünülen grubun incelenmesine olanak vermesi açısından amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme yoluyla araştırma örnekleme seçilmiştir. Ölçüt örnekleme; çalışılan problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar ve durumlardan örneklemin oluşturulması (Büyüköztürk, 2012) olarak tanımlanmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak; Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2001) tarafından geliştirilmiş olan “Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği”nin Baloğlu ve Karadağ (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan formu kullanılmıştır. Orijinalinde 24 madde ve üç boyuttan oluşan ölçeğin Baloğlu ve Karadağ (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan formu, “Yönlendirme, davranış yönetimi, motivasyon, öğretim becerisi ve ölçme-değerlendirme” olmak üzere 5 boyutta yapılandırılmıştır. Ölçeğin “yönlendirme” boyutunda 6 madde (2-5-8-9-16-22.maddeler), “davranış yönetimi” boyutunda 5 madde (3-13-15-19-21.maddeler), “motivasyon” boyutunda 6 madde (4-6-7-11-12-24.maddeler), “öğretim becerisi” boyutunda 5 madde (1-14-17-20-23.maddeler), “ölçme ve değerlendirme” boyutunda 2 madde (10-18.maddeler) bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının ölçekte yer alan maddelere verdikleri yanıtlar, “1-hiç yeterli değilim”, “2-çok az yeterliyim”, “3-biraz yeterliyim”, “4-oldukça yeterliyim” ve “5-tamamen yeterliyim” şeklinde

puanlanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 24 madde için 0,80 olarak belirtilmiştir (Baloğlu ve Karadağ, 2008). Araştırmada yeniden hesaplanan güvenilirlik katsayısı 24 madde için 0.91 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Kişisel bilgi formu ve ölçek, örneklem olarak belirlenen öğretmen adaylarına yüz yüze şekilde sınıf ortamında ve gönüllülük esasına dayalı olarak doldurtulmuştur. Veri toplama işi farklı zamanlarda gerçekleştirilen 8 oturumda tamamlanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analizinde betimsel tarama tekniği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS (27.0) paket programından yararlanılmış, betimsel istatistik yöntemlerinden frekans, yüzde ve aritmetik ortalama hesaplanmıştır. Gruplar arası farkın incelenmesi için t testi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlikte yetkinlik düzeylerinin incelendiği araştırmanın bu bölümünde araştırma alt amaçlarına yönelik olarak elde edilen bulgular tablolarla aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 1.Öğretmen Adaylarının Yetkinlik Düzeyi

Kategoriler	N	\bar{x}	ss	Min.	Maks.
Yetkinlik düzeyi		3.97	.47607	2.38	5.00
Yönlendirme boyutu		3.95	.52207	2.67	5.00
Davranış yönetimi boyutu	192	3.99	.63603	1.40	5.00
Motivasyon boyutu		4.07	.50071	2.00	5.00
Öğretim becerisi boyutu		3.83	.52895	2.40	5.00
Ölçme ve değerlendirme boyutu		4.01	.78917	2.00	5.00

Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik yetkinlik ölçeğinden aldığı ortalama değer 3.97 ile *orta üstü* olarak ifade edilebilir. Ölçeğin beş alt boyutuna ilişkin ortalamalar ise yönlendirme alt boyutunda 3.95, davranış yönetimi alt boyutunda 3.99, motivasyon alt boyutunda 4.07, öğretim becerisi boyutunda 3.83, ölçme ve değerlendirme alt boyutunda ise 4.01 olarak ölçülmüştür. Öğretmen adaylarının öğretmenlik yetkinlik puanları 2.38 ile 5.00 puan aralığında yer almıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen yetkinlik düzeyleri ile cinsiyet ilişkisine ilişkin bulgular Tablo 2’de gözlenmektedir.

Tablo 2.Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yetkinlik Düzeyleri ile Cinsiyet İlişkisi

Kategoriler	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t-testi		
					t	sd	p
Yetkinlik düzeyi	Erkek	90	3.89	.36588	-2.025	190	.044
	Kadın	102	4.03	.54917			
Yönlendirme boyutu	Erkek	90	3.84	.44015	-2.736	190	.025
	Kadın	102	4.04	.57024			
Davranış yönetimi boyutu	Erkek	90	4.00	.58712	0.215	190	.167
	Kadın	102	3.98	.67902			
Motivasyon boyutu	Erkek	90	3.97	.37994	-2.826	190	.006
	Kadın	102	4.17	.57253			
Öğretim becerisi boyutu	Erkek	90	3.77	.41457	-1.533	190	.127
	Kadın	102	3.89	.60925			
Ölçme ve değerlendirme boyutu	Erkek	90	3.90	.79991	-1.826	190	.069
	Kadın	102	4.11	.77045			

* p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ohio Öğretmenlik Yetkinlik Ölçeği’nden aldığı puanlar karşılaştırıldığında; ölçeğin tamamından (t(190)=-2.025, p>0.05), yönlendirme (t(190)=-2.736, p>0.05), davranış yönetimi (t(190)=0.215, p>0.05), motivasyon (t(190)=-2.826, p>0.05), öğretim becerisi (t(192)=-1.533, p>0.05) ile ölçme ve değerlendirme (t(190)=-1.826, p>0.05) alt boyutlarından aldıkları puanlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. *Erkek ve kadın öğretmen adaylarının, öğretmenlik yetkinliği bakımında kendilerini benzer ölçüde yetkin olarak algıladığı görülmektedir.* Hem kadın sosyal bilgiler öğretmen adayları hem erkek sosyal bilgiler öğretmen adayları öğretmenlik yetkinliklerini orta üstü bir düzeyde görmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen yetkinlik düzeyleri ile sınıf düzeyi ilişkisine ilişkin bulgular Tablo 3’te gözlenmektedir.

Tablo 3.Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yetkinlik Düzeyleri ile Sınıf Düzeyi İlişkisi

Kategoriler	Sınıf	N	\bar{x}	ss	t testi		
					t	sd	p
Yetkinlik düzeyi	3.sınıf	93	3.86	.40699	-3.003	190	.130
	4.sınıf	99	4.07	.51595			
Yönlendirme boyutu	3.sınıf	93	3.80	.50378	-3.837	190	.497
	4.sınıf	99	4.08	.50472			
Davranış yönetimi boyutu	3.sınıf	93	3.91	.56593	-1.602	190	.189
	4.sınıf	99	4.06	.69084			
Motivasyon boyutu	3.sınıf	93	4.00	.48240	-1.891	190	.867
	4.sınıf	99	4.14	.51102			
Öğretim becerisi boyutu	3.sınıf	93	3.67	.50457	-4.306	190	.398
	4.sınıf	99	3.98	.50775			
Ölçme ve değerlendirme boyutu	3.sınıf	93	4.00	.65525	-0.265	190	.791
	4.sınıf	99	4.03	.90016			

* p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ohio Öğretmenlik Yetkinlik Ölçeği’nden aldığı puanlar karşılaştırıldığında; ölçeğin tamamından ($t(190) = -3.003$, $p > 0.05$), yönlendirme ($t(190) = -3.837$, $p > 0.05$), davranış yönetimi ($t(190) = -1.602$, $p > 0.05$), motivasyon ($t(190) = -1.891$, $p > 0.05$), öğretim becerisi ($t(192) = -4.306$, $p > 0.05$) ile ölçme ve değerlendirme ($t(190) = -0.265$, $p > 0.05$) alt boyutlarından aldıkları puanlar ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. *3. ve 4.sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik yetkinliği bakımında kendilerini benzer ölçüde yetkin olarak algıladığı görülmektedir.* Hem 3.sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayları hem 4.sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayları öğretmenlik yetkinliklerini orta üstü bir düzeyde görmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

“İyi bir öğretmen olabilecek miyim?” sorusuyla başlayan mesleki yetkinlik sorgusu, nitelikli öğretmenlerin doğum sancısı gibidir. Kişinin mesleki olarak sahip olduğu özelliklere olan pozitif ya da negatif inancı, onun performansını olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Yetkinlik bir işte sahip olunması beklenen ölçütlere ne düzeyde sahip olduğunu ifade etmekte ve mesleki niteliğin ölçüsünü belirlemektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlikte yetkinlik düzeyinin ne olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada; öğretmen adaylarının öğretmenin yönlendiriciliği, davranış yönetimi, motive edebilme, öğretim becerisi ve ölçme-değerlendirme alt boyutlarında mesleki yetkinliği *orta üstü* olarak tespit edilmiştir. Altunay (2018) ve Yetişensoy (2019) tarafından yapılan çalışmalarda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki tutumları olumlu ve pozitif olarak değerlendirilmiştir. Pamukoğlu (2021) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen yeterliği “oldukça yeterli” olarak belirtilmiştir. Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının benzer mesleki tutuma sahip olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen yetkinlik düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleriyle ilişkisi incelendiğinde; araştırma bulguları hem cinsiyet hem de sınıf düzeyi değişkenleri ile öğretmen adaylarının mesleki yetkinlikleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığına işaret etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki tutumuna ilişkin çalışmalarda da (Pamukoğlu, 2021; Yetişensoy, 2019) benzer sonuçlar elde edilmiştir. Cinsiyet karşılaştırmasında kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik yetkinlik puanlarında hafif bir yükselik gözlemlense de bu istatistiksel bir farkı göstermemektedir. Benzer bir yorum, Yetişensoy (2019) tarafından da ilgili çalışmaya yönelik olarak yapılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik yetkinliği sınıf düzeyinde de anlamlı bir farklılığa işaret etmemiştir. Oysaki mezuniyete yaklaştıkça öğretmen adaylarının mesleki yetkinliğe sahip olduklarını düşünmeleri beklenebilir. Yetişensoy (2019) tarafından yapılan çalışmada da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki tutumları ile sınıf değişkeninin ilişkisinin karşılaştırılmasında 4.sınıf öğretmen adaylarının mesleki tutumlarının 2.sınıf öğretmen adaylarının mesleki tutumlarına göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, sınıf düzeyinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu ve sınıf düzeyi yükseldikçe öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun olumsuz yönde etkilendiği ifade edilmiştir. Bu bulgu ile araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının öğrenim seviyesi arttıkça mesleki kaygılarının da artıyor olduğu söylenebilir. Zira “cehalet mutluluktur” felsefesi bağlamında bakıldığında öğrenme yolunda bilinçlendikçe bireylerin eksikliklerinin farkına varmaları ve bu sebeple de yetkin hissetme konusunda bocalamaları normal karşılanabilir. Pamukoğlu (2021) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen yeterliği

sınıf değişkenine göre adayların mesleki tutumu lehine 1., 3. ve 4.sınıftaki adaylara göre 2.sınıftaki adaylar lehine yüksek düzeyde tespit edilse de bu farklılık bazı boyutlar için geçerlilik göstermiş ve her boyutta görülmemiştir. Araştırma bulgularının bazı farklılıklar göstermesinde kullanılan ölçek ve örneklem farklılığının etkisini de göz ardı etmemek yerinde olacaktır.

Öğretmen yetkinliği, sadece mesleki eğitimle karşılanamaz. Öğretmen adaylarının mesleki eğitimlerinin yanı sıra kişisel ve psikolojik gelişimlerinin de sağlanması ile desteklenmesi beklenir. Bir bütün olarak gelişimleri sağlandığında öğretmen adaylarının nitelikli öğretmenler olmaya aday oldukları görülecektir. Bir öğretmen adayının başarılı olmasının ilk adımı, kendi başarısına olan inancıdır. Bu sonuca ulaşılması için de bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişimini bir bütün olarak ihmal etmemek gereklidir. Öğretmenin tutumunun, alışkanlıklarının, tepkilerinin ve kişiliğinin öğrenciyi etkilediği unutulmamalıdır. Çoğunlukla öğrenci, öğretmenin anlattıklarından çok, konuya yaklaşımına önem vermekte ve olayları yorumlama biçiminden etkilenmektedir (Varış, 1998), bu durum nesillerin inşasında önemli bir başlangıç noktasıdır. Bu sebeple öğretmenlerin öğretimde başarı için önce kendi güçlerine inanmaları sonra da sonuca etki eden faktörleri kontrol altına almaya çalışmaları gerekmektedir. Bu süreçte,

- Öğretmen adaylarının bilişsel, duyuşsal ve devinimsel bir bütün olarak yetişmesi için gerekli olan programların yapılandırılması ve uygulanması sağlanmalıdır.
- Öğretmen eğitiminde drama derslerinin sayısı ve ağırlığı artırılarak öğretmen adaylarının kendilerini tanımalarına ve psikolojik olarak geliştirmesine olanak tanınmalıdır.
- Öğretmen adaylarına ve öğretmenlere psikolojik destek hem eğitim sürecinde hem de çalışma hayatında sınırsız olarak sağlanmalıdır. Ancak bu şekilde öğretmenlerin kendilerine inancı desteklenebilir.
- Öğretmen adaylarının mesleki yetkinliğini inceleyen çalışmalar daha büyük örneklem gruplarıyla ve belli aralıklarla tekrarlanarak güncel durum kontrol altında tutulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Altan, M. Z., & Özmuşul, M. (2022). Geleceğin Türkiye'sinde öğretmen refahı: Öğretmenlik meslek kanununun kayıp parçası. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 24-42.
- Altunay, F. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Aydemir, S., & Çam, Ş. (2015). Lisansüstü öğrencilerinin lisansüstü eğitimi almaya ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Education*, 4(4), 4-16.
- Baloğlu, N., & Karadağ, E. (2008). Öğretmen yetkinliğinin tarihsel gelişimi ve Ohio öğretmen yetkinlik ölçeği: Türk kültürüne uyarlama, dil geçerliği ve faktör yapısının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 56(56), 571-606.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavior change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A. (1998). Exploration of fortuitous determinants of life paths. *Psychological Inquiry*, 9, 95-99.
- Berman P., & McLaughing M. (1977) Federal programs supporting educational change, Vol.2: *Factors affecting implementation and continuation*. Rand Corporation.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayınları.
- Elvan, D., & Mutlubaş, H. (2020). Eğitim-öğretim faaliyetlerinde teknolojinin kullanımı ve teknolojinin sağladığı yararlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 100-109.
- Göçen, G., & Kabaran, H. (2013). Ortaöğretim 9. sınıf fizik dersi öğretim programlarının tarihsel süreç içerisinde karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 1(2), 147-157.
- Güven, B., & Ersoy, E. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi ve sosyal bilgiler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 15-32.
- Karahan, N. (2008). *Öğretmen yetiştirme düzeni ve Türkiye örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi.

- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayıran, M. (1998). Atatürkçü düşünce ışığında: Çağdaş eğitim. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 14(42), 780-830.
- Pamukoğlu, İ. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlilik algısı*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi.
- Reddin, W. J. (1971). *Managerial effectiveness 3D*. Mc Graw-Hill.
- Oçan, E., Koçdemir, U., Yolcu, S., & Çevik, Y. (2024). Branş öğretmenlerinin 21. yüzyıl eleştirel düşünme becerileri yeterliklerinin incelenmesi. *International Journal of Original Educational Research*, 2(1), 263-276.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal vs. external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, 1-28.
- Sağır, H., (2006). *Yetkinlik bazlı insan kaynakları süreçleri ve bir araştırma*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- Tschannen-Moran, M., & Woolfolk-Hoy, A. (2001) Teacher efficacy: Capturing an elusive concept. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Ünsal, S., & Gökdaş, A. (2020). Eğitimin işlevlerinin gerçekleşme düzeyinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(4), 1133-1157.
- Yetişensoy, O. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geleceğe yönelik işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi.